

за програмою «Intel® Навчання для майбутнього», який розроблено Деббі Кендау, Дженніфер Доерті та Джуді Йост з Інституту комп'ютерних технологій США та адаптований до українського видання М. Р. Морзе та Н. П. Дементієвською. З метою сприяння ефективному розвитку та удосконаленню професійних умінь учителів початкової школи засобами інформаційно-комунікаційних технологій та підготовки їх до використання ІКТ у професійній діяльності нами було розроблено та впроваджено у Вінницькій академії неперервної освіти авторський спецкурс «Інформаційно-комунікаційні технології у початковій школі». Таким чином, однією з основних умов розвитку професійної компетентності освітян та використання ними інформаційно-комунікаційних технологій у педагогічній діяльності є їх вмотивованість. У системі післядипломної педагогічної освіти є можливість використовувати дієві стимули як моральні, так і матеріальні.

Література

1. Рубинштейн С. Л. Принципы и пути развития психологии / Сергей Леонидович Рубинштейн. – М. : Просвещение, 1959. – 324 с.

УДК 930(477)“18/19”

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ В ПРАЦЯХ Д. І. БАГАЛІЯ

Л. І. Ломако

Осмилення провідних проблем розвитку національної системи освіти переконує в тому, що розбудова, реформування та модернізація системи освіти в Україні, необхідність посилення її якісних показників потребують не тільки запровадження нового, а й глибокого вивчення, відродження та творчого застосування національних освітянських традицій, повчального вітчизняного педагогічного досвіду минулих років.

Аналіз наукових джерел засвідчив, що проблема підготовки вчителя в Україні комплексно не досліджувалась. Найвні наукові розробки стосуються лише її окремих аспектів. Разом з тим досвід підготовки вчителя привертав увагу дослідників одночасно з процесом становлення педагогічної освіти, коли освітніми реформами початку ХІХ ст. започатковано відкриття педагогічних навчальних закладів, виникнення проектів розвитку педагогічної освіти, розроблення навчальних курсів педагогічного спрямування. З моменту відкриття при Харківському Імператорському університеті першого в Лівобережній Україні педагогічного інституту, науковцями зібрано значний фактичний матеріал щодо створення факультетів, кафедр, лабораторій, навчально-допоміжних установ, викладацької і наукової діяльності професорів, формування наукових шкіл і напрямків.

Одним з найцінніших джерел для дослідників історії української вищої освіти є праці відомого історика, філософа, громадського діяча, професора і ректора (1905–1910) Імператорського Харківського університету Дмитра Івановича Багалія (1857–1932). Це «Досвід історії Харківського університету (за невиданими матеріалами)» у 2 т. (1898 і 1904 рр.), де представлено процес створення і розвитку даного навчального закладу протягом перших тридцяти років його існування, «Короткий нарис з історії Харківського університету за перші сто років його існування (1805–1905)», написаний у співпраці з професорами М. Ф. Сумцовим і В. П. Бузескулом (1906 р.), «Історико-філологічний факультет Харківського університету за перші сто років його існування (1805–1905) підготовлений сумісно з М. Г. Халанським 1908-го р., «Вчені товариства і навчально-допоміжні установи Харківського університету (1805–1905)» – сумісно з І. П. Осіповим

1911-го р. В основу досліджень покладені документальні матеріали, що вилучені Д. І. Багалієм з архіву Міністерства народної освіти, циркуляри, правила та інші розпорядження, надруковані окремими виданнями та в періодичних виданнях, звіти, протоколи, доповіді комісій, думки Ради та інші документи з університетського архіву, особисті спогади, листи, щоденники. Дослідження наповнені значними статистичними матеріалами і разом з тим ми поринаємо у реальне життя людей з їх інтересами, поглядами, переживаннями, непередбачуваними особистими ситуаціями. Ще на початку ХХ ст. окремі лекції професор Д. І. Багалій читав українською мовою.

Д. І. Багалій виділяє основні періоди розвитку університету і дає детальну поетапну характеристику університетського самоврядування, викладацької і наукової діяльності професорів, складу, навчальної та суспільної діяльності студентів, описує функції і повноваження інспекції, функціонування навчально-допоміжних установ, бібліотеки, розвиток вчених товариств, видавничої справи, університетських періодичних видань, взаємозв'язки університету і суспільства, його просвітницьку діяльність. Підкреслюється значення університету в культурному і освітянському житті тогочасної Харківщини.

Праці Д. І. Багалія – невичерпне джерело вивчення національної педагогічної освіти періоду її становлення. Досвід університетського педагогічного інституту, а згодом (з 1858 р.) педагогічних курсів для осіб, які мають вищу освіту і бажають присвятити себе педагогічній діяльності є актуальним і для сьогодення. В дослідженнях вивчаються два напрямки розвитку університетської педагогічної освіти даного періоду. Перший передбачав здійснення керівництва середніми і нижчими школами в округах. Незважаючи на незначний термін дії (до прийняття другого університетського уставу 1835 р.), він мав позитивні наслідки щодо підвищення наукового рівня викладання, демократизації управління, подолання бюрократії в підпорядкованих університету навчальних закладах. Другий напрямок пов'язаний зі спеціальною підготовкою педагогічних кадрів в умовах розширення мережі середніх навчальних закладів.

Створений при університеті закритий педагогічний інститут вважався його відділенням. До нього вступали ті, хто хотів присвятити себе педагогічній діяльності. Студентів готували до викладання у гімназії. Навчання було спрямоване на те, щоб майбутній педагог мав знання про поступальний розвиток усіх відомих систем і теорій науки, навички самостійної праці і наукового дослідження, вмів дохідливо викладати учням навчальний матеріал. Особлива увага приділялась розвитку красномовства, вміння правильно і чітко висловлювати свої думки, усно і письмово викладати матеріал. Студенти перших двох курсів слухали лекції з педагогіки, дидактики, мови, літератури, спеціальні предмети з гімназичного курсу, відвідували заняття в гімназії. На третьому році заняття відбувалися у формі семінарів, присвячених вибраній спеціальній дисципліні і методиці її викладання. Так, загальну і окрему педагогіку, дидактику і методологію, що стосувалася гімназійних дисциплін у педагогічному інституті при Харківському університеті читав його перший директор професор К.-Д. фон Роммель – видатний німецький вчений-історіограф, етнограф, знавець української мови. Педагогічну практику студенти проходили в гімназії і повітовому училищі. На педагогічних курсах, які готували вчителів фізики, математики, історії, географії, російської мови, обов'язковим було вивчення логіки, психології, історії педагогіки і основ дидактики. Випускник повинен був написати твір на задану тему і прочитати лекцію. Таким чином простежується прогресивна тенденція в підготовці педагогічних кадрів – поєднання вивчення основ науки з методикою її викладання і педагогікою.

Не залишилися поза увагою Д. І. Багалія і постаті викладачів педагогічних дисциплін – фундаторів вітчизняної педагогічної науки професорів М. О. Лавровського, А. О. Валицького, Ф. О. Зеленогорського, а також професорів А. Г. Рейніта, Е. К. Мауера, М. М. Луніна. А. П. Рославського-Петровського, І. Я. Кронберга і приват-доцентів М. А. Маслова, І. С. Продана, які в різні часи ХІХ – початку ХХ ст. працювали в Харківському університеті.

Отже, навіть цей стислий аналіз доводить, що в працях професора Д. І. Багалія в межах дослідження історії Харківського університету ХІХ ст. висвітлюються актуальні проблеми розвитку педагогічної освіти, які не втратили свого значення і в наш час.

УДК 371.134

CONTINUITY OF PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF TEACHERS

L. A. Martynets

In the National Strategy for the Development of Education in Ukraine up to 2021 [4] it is stated that public policy in education, training and employment is based on world trends of continuous education - lifelong education, according to the socio-economic, technological and socio-cultural changes. Continuous education is realized through:

- ensuring the continuity of content and coordination of educational activity at different stages of education that function as a continuation of the previous ones and provide training of individuals for a possible transition to the next stage;

- formation of the necessity and ability to self-education according to the intellectual capacity of the individual;

- optimization of the employees retraining system and improvement of their skills;

- communication between the secondary, vocational and high school and post-graduate education establishments;

- the formation and development of educational, scientific and industrial complexes of a multi-level training system.

T. Desiatov notes that "continuity of education – is the most important socio-pedagogical principle of continuous formation and development of a personality. This principle should at all stages of individual's education in future provide adequacy of adult to requirements of time" [2]. L. Sigayeva offers this definition: "Continuous education - is an integrative element of life of the individual, condition of the permanent development of individual human experience in the process of socialization" [5].

It is well known that the personal and professional development in acmeology understood as a process of personal development (in the broad sense). It is mostly focused on the high level of professionalism and professional achievements, ministering the process of learning and self-development, professional activity and professional interactions at different stages of human life [5, p. 37].

The concept of adult education in Ukraine [3] emphasizes that the main task of adult education in Ukraine is to produce, respectively, an educational environment that is capable of providing favorable conditions for training and education on the principles of Life education (lifelong education). A person must learn for life. But throughout their life people are changing and studying at different times in different ways, that is why the education system must be saved and must be flexible enough. Today not only the main (formal), but also additional education (non-formal and informal education) is distinguished.

In terms of European integration profession of a teacher is changing and acquires new characteristics that are interpreted by European experts as principles or strategic requirements to the profession of the European teacher of the XXI century, including:

- requirements for high qualification of teachers stipulate that each teacher must possess not only extensive subject knowledge and profound pedagogical knowledge but also skills and abilities for managing and pedagogical support of learning process and understanding of the social and cultural dimensions of education;